

Θεατρική Στήλη

Ό Ίψεν στο «Έθνικό.»

ΥΨΩΣΤΗ είναι ή τεραστία έλπίδασις ποδχε ή Ίψενική δημιουργία στις παγκόσμιες μετακλισσικές κατευθύνσεις. Έχουν τόσα γραφτεί γι' αυτό, ώστε είναι περιττή κάθε άνακερα'άίωσι. Μόνο θέαθελα νά θύμιζα, πώς τό Ίψενικό δράμα πούγινε γνωστό στον τόπο μας έδώ και 45 χρόνια. έχει επηρεάσει τή λογοτεχνική μας παραγωγή, στην καθυστατημένη δέ κοινωνία μας έχει ακόμα ολοζώντανη απήχρησι τό κοινωνικό του κήρυγμα, ξεπερασμένο πιά για κοινωνίες περισσότερο προηγμένες. Ό Ίψεν είναι γερά εγκλιματισμένος στο τόπο μας, παρ' όλο πού αντίκεινται στην Έλληνική διαύγεια οι σκότεινοι συμβολισμοί του Βορεινού αυτού συγγραφέως, για τον όποιον ό Μπίορνσον έλεγε ότι «ποτέ άκτίνα ήλιου δέ φώτισε τή ζωή του».

Πολλά άπ' τά κοινωνικά του δράματα έχουν παιχθει ως σήμερα στο Έλληνικό θέατρο, κανένα όμως άπ' τά ιστορικά και ποιητικά του. Τό Έθνικό εγκαινιάζοντας τή Έ. θεατρική του περίοδο με τον Πέρ Γκύντ, εγκαινιάζει συγχρόνως και τό πρώτο ποιητικό έργο του Ίψεν πού δίδεται στην Έλληνική Σκηνή.

Φιλοσοφικό όνειρόδραμα ό Πέρ Γκύντ, γράφτηκε μεσ' τή φωτεινή άτμόσφαιρα τής Ιταλίας πού ζούσε τότε ό Ίψεν, και όπως ό ίδιος όμολογει, ζήτησε μ' αυτό νά ξεκουραστεί άπ' τήν υπέρτασι πού κατέβαλε τό περασμένο χρόνο για τό «Μπράντ». Κάτω όμως άπ' τήν ελαφρά και παραμυθένια του επιφάνεια, υπάρχει τό αιώνιο φιλοσοφικό πρόβλημα του Ίψεν, τό ίδιο πού βρίσκεται άνάμεσα σ' όλα τά δράματά του, ώστε ό ίδιος νά μ'ς πληροφορεί πώς για νά κατανοήσει κανείς τό έργο πρέπει νά μελετήσει όλα τά μέρη κατά χρονολογική σειρά. Ό δέ συγχρόνος του Μπίορνσον προσθέτει, «δέ φθάνει μονάχα ή άκριβής γ' ώσις του έργου του, αλλά και ή μελέτη του φιλοσόφου Δανού Kirkegaard, πού επέδρασε επί του Ίψεν, πέρασε δέ άκατανόητος και άπαρατήρητος. Ό Μπράντες γράφει σκετικά μ' αυτό: 'Η άδικία πού έγινε στο σοφό Δανό, εξυπηρέτησε τό μεγάλο Νορβηγό δραματοουργό, γιατί έπειτα άπ' τήν άγνοια του Kirkegaard στην Εύρώπη, ό Έρρίκος Ίψεν φάν κε περισσότερο πρωτότυπο». Μ' άν ό Kirkegaard υπερέχει σέ πρωτοτυπία, ό Ίψεν ξεπερνά τά όρια τής εποχής του. Ό Πέρ Γ' άνε είναι από τά έργα του πού θά ζήσουν μέσα σ' ερχόμενες εποχές. Θέλησε μ' αυτό νά σατυρήσει τήν έλλειψη θελήσεως πού χαρακτηρίζει τους Νορβηγούς, τήν αστάθεια και τίς ριχές έλικές επιδιώξεις, γενικά τίς ιδιότητες του λαού αυτού, πού δύσκολα ξεχωρίζει τό όνειρο άπ' τή πραγματικότητα.

Κάποιος φαντασικότος και ψευδολόγος Δανός πούζησε και πέθανε στο περιβάλλον του Ίψεν στην

Ίταλία, τοῦδωσε τὸ μοντέλο τοῦ Πέρ Γκύντ. Τὸ φτηνὸ αὐτὸ τύπο, πλουτίζοντάς τον μὲ τὴ πλατεῖα φιλοσοφικὴ του διάθεσι, τὸν ἀνῆρωσε σὲ παγκόσμιον σύμβολο τοῦ θνητοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἀγωνίζεται νὰ σώσῃ τὴ πνευματικὴ του προσωπικότητα. Περιγράφει ἐπίσης τὸν ἀγῶνα τοῦ αἰώνιου καὶ τοῦ πρόσκαιρου, τὴ σύγκρισιν τῶν ἀνώτερων ψυχικῶν ἀναζητήσεων μὲ τὶς ταπεινὰ ὕλικὰ παρορμήσεις.

Παρ' ὅλην τὴ καθολικότητα, τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐθνικόν, τὸ ἐκλεκτότερον ἴσως τῆς λογοτεχνίας τοῦ βορρᾶ. Ζωντανεῖει Νορβηγικοὺς τύπους ἀπ' τοὺς ἐπικοὺς θρύλους, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, καὶ τὸ παραμυθένιον κόσμον τῆς πλούσιας Σκανδιναυικῆς Μυθολογίας.

Γιὰ τὴ κατανόησιν ὁμοῦς τέτοιου ἔργου, καὶ μάλι-

ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΨΕΝ

Πορτραῖτο τοῦ Νορβηγοῦ καλλιτέχνου
Ε. Βέρενσκιολδ.

στα μὲ τὶς δυσκολίας ποὺ παρουσιάζουν οἱ συμβολισμοὶ του, καὶ ἡ ξένη ἀτμόσφαιρα του γιὰ τὴ νοστροπία τοῦ Ἑλλήνου, χρειάζεται κάποιαν προπαιδεῖσιν τοῦ θεατοῦ, καὶ αἰσθητικὴν κατάρτησιν ὄχι κοινήν.

Ἡ ἐπιτροπή τοῦ Ἑθνικοῦ θάπρεπε νὰ μεριμνήσῃ, ὥστε μὲ λίγα ἀπλά καὶ ζωντανὰ λόγια, νὰ κατορθώζωτο τὸ ἀμύητο κοινὸ μέσα στὸ δίδραλο τοῦ Ἰψενικοῦ συμβολισμοῦ. Οἱ πληροφορίες τοῦ προγράμματός, καὶ ἡ διάλεξις τοῦ «Ἀτελεῖ» ἦταν γιὰ ὅσους ἔχουν σχετικὴ φιλολογικὴ κατάρτησιν, ἢ ξαναθύμισαν στοὺς διανοουμένους γνώμης διαφόρων μελετητῶν τῆς Ἰψενικῆς δημιουργίας.

Ὁ Πέρ Γκύντ στὸ «Ἑθνικόν» δὲν ἦταν μονάχα δυσνόητος σ' ὅσους τὸν ἀγνοοῦσαν, ἦταν καὶ μία ἀπογοήτευσιν γιὰ κείνους ποὺ κατέχουν τὸ Ἰψενικόν

αὐτὸ ἀριστοῦργημα. Σοβαρὲς προσθαφαιρέσεις τοῦ στέρησαν πολλὰς ποιητικὰς ἀποχρώσεις του. Τὰ ἀτελεῖ μηχανικὰ μέσα τοῦ Ἑθνικοῦ δὲ βοηθοῦν σιὸ ἀνεβασμά του Ὁ Ἰψεν παρασυρμένος ἀπ' τὴ φαντασία του ἐλόχιστα σκέφτηκε τὶς ἀνάγκης τῆς σκηνικῆς οἰκονομίας. Οἱ περικοπὲς ἐπεβάλλοντο. Δυστυχῶς ὁμοῦς οἱ παραλείψεις ἔγιναν μὲ τρόπο ἐπιζήμιον γιὰ τὴν ἐνότητα καὶ τὸ ποιητικὸ περιεχόμενον.

Ἡ παράστασις εἶχε γοργότητα καὶ θεαματικότητα. Ἡ θεαματικότης ὁμοῦς αὐτὴ τὴ φορὰ παρέσυρε τὸ σκηνοθέτη σὲ ἀπρεπεῖς ὑπερβολὰς. Τὰ μπαλλέτα εἰδικὰ, ὠρτισμένες στιγμῆς, δόσαν καθαρὸ ἐπιθεωρησιακὸ τόνο.

Τὸ ὅτι ἓνας Μητρόπουλος διηύθυνε μὲ τὴ γνωστή του δύναμιν τὴ μουσικὴν τοῦ Γκρηγκ θεωρῶ περιττὸν καὶ νὰ τ' ἀναφέρω. Μαζὺ μὲ τὴ Σαπφῶ Ἀλκαίου, τὸν Αἰμιλίον Βεάκη, τὸ τραγούδι τῆς δ. Μαύτα, καὶ τὴν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Ὁμήρου Μπεκὲ ἦταν τὰ ἐκλεκτότερα σημεῖα τῆς παραστάσεως.

Ὁ ξεχωριστὸς ἠθοποιὸς κ. Μινωτῆς, στὸ ρόλον τοῦ Πέρ Γκύντ, ποσπάθησε μὰ δὲ κατώρθωσε καὶ αὐτὸς νὰ βρῇ «τὸν ἀληθινὸν ἑαυτό του». Ὡς τόσο ἐργάστηκε εὐσυνειδήτητα κα' ἂν δὲν ἐσημείωσε τὴν ἀπόλυτη ἐπιτυχία, δὲ βλέπω καὶ ποῖος ἄλλος στὸ Ἑλληνικὸν θέατρο θὰ μπορούσε νὰ προσφέρει περισσότερα. Ἡ δ. Παπαδάκη περιέργως σ' ἓνα εὐκολὸν καὶ μικρὸν ρόλον στάθηκε κατώτερα τῆς φήμης τῆς. Ὁ κ. Αὐλωνίτης στὸ «Μεγάλον Σκυφτό» κατέστρεψε μὲ τὴν ἀτελεστάτην ἀλθροσί του τὸ χαρακτηριστικώτερον μέρος τοῦ ἔργου. Κρίμα γιὰ τὸ ἐκτὸς τῆς μεγάλης σημασίας ποῦθεν ἢ σκηνῆς αὐτῆς ὁ κ. Ροντήσης ἔχει δώσει μίαν ἐμπνευσμένην λύσιν στὸ σκηνοθετικὸν τῆς πρόβλημα. Ἡ κ. Μιράντα εὐκίνητη καὶ καλὴ στὸ ρόλον τῆς Ἀνίτρα. Ἡ κ. Παξινοῦ ἐνδιαφέρουσα πολὺ στὴν ἀπόδοσιν τῆς «πράσινης γυναίκας». Οἱ κ. Δεστούνης, Παρασκευᾶς, καὶ Ἰακωβίδης ἐκλεκτοί. Ὅσο γιὰ τὴν κ. Ρίτα Μυράτ ὀλόξανθη καὶ Βορεινὴ στὴν ἐμφάνισίν τῆς, δὲν μᾶς ἔπεισε πῶς διαθέτει τὴ πνοὴν καὶ τὴ ψυχὴν ποὺ ζητᾷ ὁ ρόλος τῆς Solveig. Στὴ τελευταία πράξις ἦταν ἓνα χαριτωμένον παιδί ποὺ κοιμῆζε τὴ κούκλα του. Στὸ βαθύτατον αὐτὸν σύμβολον τῆς ἀγάπης ποὺ ἐξυψώνει, θάπρεπε σὰ μεγαλόπρεπην Μιχαηλαγγελικὴν Ριέττᾶν, νὰ σκορπίσῃ τὴ πνοὴν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θείας ἐγκαρτερήσεως. Ἄλλ' αὐτὰ ἀπαιτοῦν καλλιτέχνας καὶ ὄχι ξανθὲς ἐμφανίσεις.

Ἡ παράστασις ἀπέτυχε, γιὰ τὸ Ἰψεν ἀπουσίαζε ἀπ' τὸ Πέρ Γκύντ τοῦ Ἑθνικοῦ. Ἡ ὑπερτροφικὴ θεαματικότης ἔσβυσε τὸ βαθύτερον φιλοσοφικὸν νόημα τοῦ ἔργου. Ἐμεῖνε μόνον ἡ ἱκανοποίησις ἐνὸς ἀρμονικοῦ συνόλου, μᾶς κινήσεως μαζῶν καλὰ ρυθμισμένης, ἐλλείδες ν' ἀποκτήσωμε μελλοντικὰ μπαλλέτο εὐπρόσωπον: Τέλος ἢ παληκαριὰ νὰ διαλεχθῇ ὁ Πέρ Γκύντ, — ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα σκηνοθετικὰ ἔργα — φανερώσει ἓνα πόθον προόδου.

Ἄς ἐλλίσωμε πῶς τὸ λιβάνι, ποὺ ἀφειδῶς σκόρπισε αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ κριτικὴ, δὲ θὰ θαμπώσῃ ἐκείνους ποὺ ἐργάζονται μεσ' τὸ Ἑθνικόν, γιὰ ν' ἀνυψώσουν τὸ θεατρικὸν ἐπίπεδον στὸ τόπον μας.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ